

Ajánlás krízishelyzetben a kommunikációs eszközökkel közvetített istentiszteletekről

A Magyarországi Református Egyház Zsinati Tanácsának Elnöksége 2020. március 30-án tartott megbeszélésén áttekintette a koronavírus-járvány kapcsán tett kormányzati és közegészségügyi intézkedéseket és azok hatását istentiszteleti életünkre és gyakorlatunkra.

A sürgősségi helyzet és a korlátozó intézkedések idejére, és kizárólag addig, az alábbi javaslatokkal szeretné segíteni egyházunk igehirdetői, vigasztaló és lelkipálcázó szolgálatát, beleértve az úrvacsorai közösség gyakorlatának lehetőségét és a temetési szolgálatok végzését.

Kérjük lelkipálcázóinkat és gyülekezeteinket, fogadják jó szívvel az ajánlásokat, és éljenek velük evangéliumi szabadsággal, felelősséggel és méltósággal gyülekezeteink épülésére, közösségünk megerősítésére a Szentírás regulája szerint: *„Aki az egyik napot megkülönbözteti, az Úrért különbözteti meg. Aki eszik, az is az Úrért eszik, hiszen hálát ad Istennek. Aki pedig nem eszik, az Úrért nem eszik, és szintén hálát ad Istennek. Mert közülünk senki sem él önmagának, és senki sem hal önmagának; mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg.”* (Róm 14,6-8)

I. Ajánlás az úrvacsorás istentisztelet rendtartására

(A helyben szokásos változatok figyelembe vehetők, azonban a rendkívüli helyzetben a közölt kötött imádságokat és liturgikus szövegeket kérjük megtartani.)

1. Apostoli köszöntés	8. Igehirdetés
2. Gyülekezeti ének	9. Ráfelelő ének
3. Fohász	10. Imádság
4. Lekció	11. Meghívás az úrvacsorai közösségbe
5. Imádság	12. Úrvacsora előtti ének
6. Igehirdetés előtti ének	13. Szereztetési igék
7. Textus	14. Imádság ¹

¹ „Úr Isten, örökkévaló és mindenható Atyánk! Íme, egybegyűltünk itt és a szentek egységében, az angyalok és idvezült lelkek társaságában trónusod elé visszük áldozatunkat. Megvalljuk és megismerjük Szent Felséged előtt, hogy szegény bűnösök vagyunk, bűnben fogantatva hajlandók minden rosszra, és soha meg nem szűnünk áthágni szent rendeléseidet. Mikor ezt cselekedjük, igazságos ítéletedből romlást és kárhozatot vonunk magunkra. Mindazáltal, Uram, bánjuk, hogy téged megbotránkoztattunk, s kárhoztatjuk magunkat és bűneinket, igaz bűnbánattal kérve, hogy a te kegyelmed jöjjön segítségül minékünk. Alázattal kérünk, szerető, irgalmas Atyánk, hogy könyörülj rajtunk. Töröld el bűneinket, növeld és sokasítsd meg rajtunk napról napra Szentlelked ajándékait, hogy igaz bűnbánatunk teremje a megtérés gyümölcsseit, amelyek kedvesek teelőtted. Vallást teszünk azért a Te színed előtt, hogy megszülött Fiadba, a mi Urunk, Jézus Krisztusba vetjük egyedül hitünket és reménységünket, bizonyosak lévén afelől, hogy hit által részeseivé lehetünk a te benne kijelentett kegyelmednek, melyet adj meg nekünk itt és az örökkévalóságban, az ő nevéért. Ámen.” (Forrás: A Magyar Református Egyház Istentiszteleti Rendtartása, második kiadás, Kolozsvár, 2010)

Vagy:

„Úristen, örökkévaló és mindenható Atyánk, színlelés nélkül megvalljuk és megismerjük a te szent Felséged előtt, hogy mi szegény bűnösök vagyunk, bűnben és kárhoztatban fogantattunk és születünk, minden jó ellenére hajlamosak vagyunk rosszat és haszontalant cselekedni, és vétkeink által szent parancsolataidat vég nélkül megszegjük. Mivel ezt cselekedjük, a te igazságos ítéleted által pusztulást és romlást vonunk magunkra. Mindazonáltal, Urunk, megvetjük magunkat, mivel megsértettünk téged, igaz bűnbánattal elítéljük magunkat és bűnös voltunkat, és azután vágyakozunk, hogy a te kegyelmed a mi nyomorúságunkban segítségünkre legyen. Szánj meg minket, jóságos és könyörülő Istenünk és Atyánk, a te Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus nevében. Töröld el hibáinkat és tisztátalanságunkat, és növeld bennünk a te Szentlelked kegyelmi ajándékait, hogy mi teljes szívből igaztalanságunkat felismerjük, és a magunk miatt érzett töredelem vezessen el az igaz bűnbánatra, amely megöl bennünk minden bűnt, és az igazságosság és ártatlanság gyümölcsseit termi meg bennünk, akik előtted Jézus Krisztusért kegyelmet találtunk. Ámen.” (Forrás: Genfi Egyházi Rendtartás, 1542, modern fordítás)

Vagy:

„Ó, mi kegyelmes és irgalmas Urunk, türelmes, kimondhatatlan könyörületességű és igazságú Istenünk, aki a te Szentlelkedet ígérted azoknak, akik téged segítségül hívnak, és bűnük bocsánatát ígérted azoknak, akik bűnüket megvallják. Kérünk, Urunk, téged, add minékünk a te Szentlelkedet, akinek indításából és bennünk munkálkodásából a mi bűneinket igazán megismerjük, és tenéked minden ellened elkövetett vétkeinket nyilván és igazán megvalljuk. Sokféleképpen vétkeztünk, ó, Úr Isten, gonoszul cselekedtünk, és a te szent parancsolataidat áthágtuk, amint te mind jól tudod, mert minden szívnek átlátója vagy. Könyörülj rajtunk, ó, kegyes Isten, és kegyelmezz meg minékünk, ne fizess minékünk a mi cselekedeteink szerint. Bocsásd meg a mi vétkeinket, és ne veszíts el minket a mi hamisságainkért. Kérünk azért is téged, adj igaz hitet minékünk, mely által elhiessük, hogy minékünk minden bűnünk megbocsáttatik a te szent ígéretedből az Úr Jézus Krisztus érdemeért. Add, hogy a mi életünket igazán megjobbítsuk, és tehozzád megtérjünk, hogy a mi szívünk ne teremjen tövist és kórót, tűzre való dolgot, hanem igazságban és szentségben igaz lelki gyümölcsöt hozzon az örök életre a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.” (Bullinger Henrik imádsága után. Forrás: Imádságos könyvecske Szenci Molnár Albert fordításában, Kolozsvár, 1999)

Vagy:

„Urunk! Hozzád emeljük lelkünket, és Téged magasztalunk! Mert igaz és méltó, hogy mindig és mindennütt hálát adjunk neked, Urunk és Atyánk, mindenható és örök Isten! Téged magasztalunk, mennynek és földnek teremtőjét, aki az embert a magad képére és hasonlatosságára teremtetted, és aki szeretetteddel és hatalmaddal mindeneket fenntartasz. Ezért az angyalokkal és minden mennyei seregekkel együtt dicsőrünk, magasztalunk és áldunk Téged: „Szent, szent, szent a seregeknek Ura, teljes mind az egész föld az Ő dicsőségével.” Dicsőség legyen néked, magasságos Isten! Áldott, aki jön az Úrnak nevében! Hozsánna a magasságban!

Nagyok és csodálatosak a Te dolgaid, mindenható Isten! Igazak és igazságosak a te utaid, ó szentek Királya! Ki ne félne Téged, Uram, és ki ne dicsőítene a Te nevedet, mert csak egyedül te vagy szent! Köszönjük, hogy irgalmasságra indult atyai szíved és elvégezted a teremtett világ megváltását, és megszabadítottál minket a bűn és a halál rabságából.

(Az imádság végén a lelkipásztor és a gyülekezet mondja együtt, fennhangon) „Könyörülj rajtam, én Istenem, a Te kegyelmességed szerint és töröld el az én bűneimet! Tiszta szívet teremts bennem és az erős lelket újítsd meg bennem! Ámen.”

15. Apostoli Hitvallás

16. Kérdések²

17. Bűnbocsánat-hirdetés

18. Úrvacsorai ének (pl. RÉ 183, 459)

19. Jegyek vétele

– A kenyér vétele

Lelkipásztor: Vegyük először a kenyeret (a résztvevők az előre előkészített, körbeadott kenyeres kosárból vesznek egy-egy darab kenyeret), és mondjátok velem együtt a kenyérvétel előtti imádságot:

„Uram Jézus! A Te megtöretett szent testednek érdemében részeltess engemet is, szegény bűnös szolgálodat / szolgálóleányodat. Ámen.”

(Az imádság után a résztvevők magukhoz veszik a kenyeret.)

– A bor vétele

Lelkipásztor: Vegyük a poharat (a résztvevők veszik az előre előkészített poharakat), és mondjátok velem együtt a pohár vétele előtti imádságot:

„Uram Jézus! A Te kiontatott szent vérednek érdemében részeltess engemet is, szegény bűnös szolgálodat / szolgálóleányodat. Ámen.”

(Az imádság után a résztvevők magukhoz veszik a bort.)

20. Úrvacsorai intelem

21. Hálaadó imádság (lehetőség szerint a Zsolt 103 alapján)³

22. Úri ima (Miatyánk)

23. Áldás

24. Hirdetések

25. Záró ének

26. Himnusz – Választható lehetőség a helyi szokások és lehetőségek figyelembevételével (oda illesztendő, ahol énekelni szokták).

Úr Jézus Krisztus, Istennek Báránya, áldott légy, hogy elvetted a világ bűneit, méltó vagy, hogy Tiéd legyen az erő és a gazdagság, a bölcsesség és hatalom, az igazság, a dicsőség és az áldás.

Istennek Szentlelke, köszönjük, hogy jelen vagy közöttünk és a szent vacsora jegyei által emlékeztetnkbe idézed megváltó Urunk értünk hozott áldozatát. Légy segítségül nekünk abban, hogy eljussunk a bűn nyomorúsága miatti megszorodásra, és így imádkozhassunk együtt:

Könyörülj rajtam, én Istenem, a Te kegyelmességed szerint és töröld el az én bűneimet! Tiszta szívet teremts bennem és az erős lelket újítsd meg bennem! Ámen.”

² Úrvacsorához kapcsolódó kérdések

– Istentiszteleti Rendtartás („Ravasz-ágenda”, 1930)

– Istentiszteleti Rendtartás (1985)

– Az egyes egyháztestek által elfogadott hivatalos ágendák/istentiszteleti rendtartások szövegei

– Továbbá:

Kérdés: Isten szent orcája előtt megvalljátok-e, hogy ti mindenestől fogva gyarlók, esendők és bűnösök vagytok, és ha Isten rajtatok meg nem könyörül, [romlott állapotokban] büntetést, halált és kárhozatot érdemeltek? *Válasz:* Megvallom.

[*elhagyható]

Kérdés: Hiszitek-e, hogy Istennek ez a könyörülő kegyelme megjelent a Jézus Krisztusban, aki az ő keresztalála és feltámadása által bűnbocsánatot és örök életet szerzett a Benne hívőknek? *Válasz:* Hiszem.

Kérdés: Ígéritek-e, hogy ti e kegyelemért háládatosságból egész életeteket az Úrnak szentelitek, és már e jelenvaló világban, mint az Ő megváltottai az Ő dicsőségére éltek? *Válasz:* Ígérem.

(Forrás: Ravasz László [szerk.]: Istentiszteleti rendtartás a magyar református egyház számára, Budapest, [1950])

³ „Áldjad, én lelkem, az Urat és egész valóm az Ő szent nevét! Áldjad, én lelkem, az Urat és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről. Áldunk Téged, jóságos Istenünk, mert Te megbocsátod minden bűnünket, meggyógyítod minden betegségünket; megváltod életünket, s kegyelemmel és irgalommal koronázol meg minket.

Hálát adunk Neked, Urunk Jézus Krisztus, hogy hirdetett Igédet megerősítetted a sákramentumok pecsétjével is és ezzel kiábrázolod a Veled és egymással való egységünket: „Mert egy a kenyér, egy test is vagyunk sokan, mert mindnyájan az egy kenyérből eszünk. Mert egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, és mindnyájunkat egy reménységre hívtál el.”

Dicsőítünk ezen a napon, hogy a Feltámadott Krisztus bűnből és halálból szabadító érdeméért bátran jöhattünk a kegyelem asztalához! Atyánk, fogadd el, amikor ezért önmagunkat ajánljuk fel először dicsőséged és felebarátaink javának szolgálatára. Hadd legyen egész életünk bizonyosság Krisztus nevével. Ezért kérjük Szentlelke erejét. Ámen.”

II. Ajánlás az úrvacsora nélküli istentisztelet rendtartására

(A helyben szokásos változatok figyelembe vehetők, azonban a rendkívüli helyzetben a közölt kötött imádságokat és liturgikus szövegeket kérjük megtartani.)

1. Apostoli köszöntés
2. Gyülekezeti ének
3. Fohász
4. Lekció
5. Imádság
6. Igehirdetés előtti ének
7. Textus
8. Igehirdetés
9. Ráfelelő ének
10. Imádság, amelyben az alábbi szavakkal emlékezünk meg a sákramentumokról:

Hálát adunk Istenünk, hogy hirdetett Igédet megerősíted a sákramentumok pecsétjével is és ezzel kiábrázolod Krisztussal és egymással való egységünket. Kérünk, szüntesd okát annak, hogy most nem élhetünk veled, hárítsd a rossznak áradását, hogy majd újra részesei lehessünk testvéri közösségünkben. Ámen.

Vagy: „Urunk, Krisztusunk! Tudjuk, ünnepünk akkor lenne még teljesebb, ha odajárulhatnánk templomunkban az úrasztalához, ahol bűnvallásunk és hitvallástételünk után magunkhoz vehetnénk meg-

töretett tested és kiontatott véred jegyeit. Fájjaljuk és hiányoljuk ezt feltámadásod (Szentlelked kitöltésének) ünnepén. Jó nekünk ezért imádságunkba foglalni és felidézni szeretetből fakadó áldozatod ránk is kiáradó érdemét. Magasztalunk ezért Téged, Üdvösség Fejedelme!

Hálát adunk Neked, Urunk Jézus Krisztus, hogy hirdetett Igédet megerősíted a sákramentumok pecsétjével is és ezzel kiábrázolod a Veled és egymással való egységünket: »Mert egy a kenyér, egy test is vagyunk sokan, mert mindnyájan az egy kenyérből eszünk. Mert egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, és mindnyájunkat egy reménységre hívtál el.« Ámen.»

11. Úri ima (Miatyánk)
12. Áldás
13. Hirdetések
14. Záró ének
15. Himnusz – Választható lehetőség a helyi szokások és lehetőségek figyelembevételével (oda illesztendő, ahol énekelni szokták).

III. A krízishelyzetben kommunikációs eszközök segítségével közvetített istentiszteletekről

„Ezért amikor ma az egyházban Istennek [...] igéjét törvényesen elhívott prédikátorok hirdetik, hisszük, hogy Isten tulajdon igéje hirdettetik, és azt fogadják be a hívők.” (II. Helvét Hitvallás, I.)

A koronavírus-járvány miatti rendkívüli helyzetben még inkább szükségünk van arra, hogy Isten igéje megszólaljon otthonainkban és a Feltámadt Krisztus evangéliuma közel jöjjön hozzánk. Ennek eszközei lehetnek a rádió, a televízió és az elektronikus kommunikációs eszközök is. A társas kapcsolatok kényszer-

rű, de szükséges korlátozása miatt távol kell maradnunk templomainktól és gyülekezeti hajlékainktól, és csak fokozza szívünkben azt az olthatatlan vágyat, amit a zsoltáros megfogalmazott:

„Ahogyan a szarvas kívánczik a folyóvízhez, úgy kívánczik a lelkem hozzád, Istenem! Isten után szomjazik lelkem,

az élő Isten után: Mikor mehetek el, hogy megjelenjek Isten előtt? Könnyem lett a kenyerem éjjel és nappal, mert egész nap ezt mondogatják nekem: Hol van a te Istened? Kiöntöm lelkemet, és arra emlékezem, hogy milyen tömeggel vonultam, és hogyan vezettem Isten házához hangos ujjongással és hálaénekekkel az ünneplő sokaságot.” (Zsolt 42,2-5)

Köszönjük lelkipásztoroknak és gyülekezeti munkásoknak, hogy sokféle médium segítségével igyekeznek enyhíteni ezt a szomszomságot, vigasztalást, bátorítást és reménységet hirdetve. Ebben a nehéz helyzetben otthonaink lesznek templomokká, mi pedig továbbra is együtt imádkozó, közösen éneklő, igével táplálkozó közösség maradunk. Ezeket a szolgálatokat szeretnénk az alábbi javaslatainkkal segíteni:

(1.) Kérjük testvéreinket, hogy testi-
leg és lelkileg ugyanúgy készüljenek a kommunikációs eszközök segítségével közvetített istentiszteletre, mint amikor a nem veszélyhelyzeti időben indultak Isten házába.

Kérjük, teremtsék meg a teljes odafigyelés és bekapcsolódás körülményeit, a közvetítés idejére készítsék elő a Szentírást és az énekeskönyvet, kapcsolják ki azokat az eszközöket, amelyek zavarják vagy akadályozzák a teljes odafigyelést, tegyenek félre minden más munkát és tevékenységet.

Kérjük, hogy a közvetített istentiszteletbe ugyanúgy kapcsolódjanak be, mint ahogyan az általában szokás: együtt mondjuk az imádságokat, énekeljük az énekeket.

Kérjük, tartsák be a törvényi előírásokat és az alapvető higiénés szabályokat, tehát lehetőség szerint csak az egy háztartásban élők vagy közvetlen családtagok alkossanak házi gyülekezetet.

(2.) Kérjük, fogadják megértéssel, hogy a járvány okán elrendelt korlátozások miatt nem lehetséges az ünnepeinken szokásos hagyományos templomi, gyülekezeti úrvacsorai közösségek megtartása sem. Kérjük, házi istentiszteleti közösségükben a javasolt liturgiai rendben vegyék az úrvacsorai jegyeket is. Erre felhatalmaznak minket hitvallási irataink is.

„Minthogy Isten a sákramentumok szerzője, ő mindig munkálkodik az egyházban, ha ott helyesen gyakorolják a sákramentumokat, ezért a hívők, amikor az egyházi szolgálattól átveszik a sákramentumokat, tudják meg, hogy Isten munkál a maga rendelkezésében. [...] Ezért a sákramentumok kiszolgáltatásakor a hívők világosan különbséget is tesznek az Úr és az ő szolgája között, vallván, hogy a sákramentumokban a dolgot maga az Úr adja, a jelképeket pedig az Úr szolgálja.” (II. Helvét Hitvallás, XIX.)

Az otthoni úrvacsora szükséghelyzetet jelez (súlyos betegség, kijárási tilalom, járvány, háború). Nem pótolja a gyülekezeti közösség úrvacsora-ünnepét, ám rendkívüli helyzetekben felette szükséges, hogy az úrvacsorában megtapasztaljuk a Krisztussal való titokzatos közösséget a Szentlélek erejében. A Geleji Kánonok súlyos betegek úrvacsorájára vonatkozó rendelkezéseit alkalmazhatjuk a jelenlegi helyzetre: „az úrvacsorát [...] súlyos betegektől, vagyis azoktól, akik otthonukban ágyhoz vannak kötve és hitükben gyengék, sürgető kérésükre, a szent közösséget semmiképpen sem szabad megtagadni; továbbá ne csak a betegnek szolgáltassák ki, hanem annak a kisebb gyülekezetnek is, amely erre a sürgető alkalomra a háziakból [...] összegyűl.” (Geleji Kánonok, LXI.)

Kálvin szavai pedig a Szentlélek erejére emlékeztetnek: „Ha pedig hihetetlennek tűnik, hogy Krisztus ekkora távolságból adja nekünk eledelül testét, emlékezzünk csak rá, hogy a Szentlélek titkos ereje mennyire felülmúlja minden érzékünket, és mekkora ostobaság lenne, ha a magunk mértékével akarnánk mérni véghetetlenségét. Ha tehát elménk nem képes felfogni, hadd ragadja meg a hit: a Lélek valósággal egyesíti, amit a távolság elválaszt. Íme, a Krisztus testének és vérének szent közöltetését, amely révén Krisztus olyannyira átárasztja belénk életét, hogy még csontjainkat és velőnket is átjárja, az úrvacsora bizonyítja és pecsételi meg: mert nem valami hiabavaló és üres jelet mutat fel, hanem Lelkének erejét adja, aki beteljesíti ígétét. A jelzett dolgot valósággal felkínálja, és megmutatja mindazoknak, akik ezen a lelki lakomán az asztalhoz telepednek.” (Institutio, 4.11.10)

(3.) Mindezeket figyelembe véve az úrvacsorára nézve, kizárólag a veszélyhelyzeti korlátozások idejére, ezek megszüntetésig a következő ajánlásokat tesszük: Egyházunk rendje szerint konfirmált református egyháztagjaink úrvacsorázanak úgy, ahogy a közvetített istentisztelet lelkipásztora vezeti az úrvacsorai szertartást; ezáltal az apostoli kor gyülekezeteinek mintáját követjük, akik súlyos helyzetükben „házként megtörték a kenyeret, örömmel és tiszta szívvel részelték az ételben”. (ApCsel 2,46)

Az istentisztelet közvetítésének kezdete előtt – a higiénés szabályok betartása mellett – készítsenek elő személyenként egy-egy falat kenyeret és egy kevés bort külön poharakban. (A jegyeket le lehet fedni ünnepi terítővel.)

Kövessék figyelemmel a szolgátevőt és a közvetített istentisztelet résztvevőit, velük közösen mondják az úrvacsorai közimádságot, az Apostoli Hitvallást, válaszoljanak a szokásos kérdésekre.

Mondják együtt a lelkipásztorral a hálaadó imádságot és az Úr imádságát is.

(4.) Megértjük azokat a lelkipásztorokat, akik a közvetített istentiszteleteken nem iktatnak úrvacsorai részt a liturgiába. Mindazáltal kérjük, fontolják meg, hogy a közölt minta alapján imádságukban emlékezzenek meg a sákramentumokról, és egyúttal kérjük, legyenek ők is ugyanolyan megértéssel azon kollégáik iránt, akik lehetségesnek tartják az úrvacsorát a közvetített istentiszteletbe beiktatni.

Megértjük azokat a gyülekezeti tagokat is, akik különböző okok folytán nem kívánnak vagy nem tudnak élni az otthoni úrvacsorázás lehetőségével. Kérjük őket, kövessék imádságos lelkülettel az úrvacsorai liturgiát, ahogyan a II. Helvét Hitvallás tanítja: „Az Úr testének ez az evése és ivása annyira szükséges az üdvösségre, hogy nélküle senki sem tar-

tatik meg. Ez a lelki evés és ivás az úrvacsorán kívül is megtörténik, amikor és ahol az emberek Krisztusban hisznek” (II. Helvét Hitvallás, XXI.), továbbá: *„Eltérő vallási szokásokat követünk egyházainkban az úrvacsora megünneplésében és néhány más dologban, ám a tanításban és a hitben mégsem különbözünk egymástól, s az eltérések miatt egyházainknak sem egysége, sem közössége nem bomlik fel.”* (II. Helvét Hitvallás, XXVII.)

(5.) **Felhívjuk a figyelmet, hogy egyházunk másik sákramentuma, a keresztség esetében nincsenek átmeneti rendelkezések.** Kérjük, hogy a keresztelési szándékot lelkipásztorukkal egyeztessék. Sürgős esetben a szülők és a keresztszülők jelenlétében a keresztség sákramentumát a szokásos módon szolgáltassa ki a lelkipásztor. Aki teheti, a veszélyhelyzeti idő feloldásáig halassa el a keresztelést, lévén a gyülekezet ünnepe is.

(6.) Kérünk mindenkit, szüntelenül imádkozzanak velünk Isten irgalmáért és megtérésért, a járvány próbatételeiben való megállásért, a családokért, a gyülekezetekért, szolgátevőkért, országunk és egyházunk, valamint a népek vezetőiért, a közszolgálatban, egészségügyben dolgozókért szerte a világban, a betegekért, szenvedőkért. Forgassuk szívünkben a II. Helvét Hitvallás tanítását:

„Van közböjt és magános böjt. Közböjtöt régen a csapások idején és az egyház nyomorúságos állapotában tartottak. Ilyenkor senki sem evett semmit estig. Az egész napot pedig szent könyörgésekkel, istentisztelettel és bűnbánattartással töltötték el. Nem sokban különbözött ez a gyásztól, és gyakran emlegetik a próféták, különösen Jóel (2,12kk). Ilyen böjtöt ma is kell tartani az egyház nehéz helyzeteiben.” (II. Helvét Hitvallás, XXIV.)

IV. Temetés és gyász koronavírus idején

Temetési liturgia javaslat

Ravatalnál:

1. Fohász
2. Protokolium⁴
3. Ének (ha mód van rá)
4. Vigasztaló ige⁵
5. Prédikáció
6. Imádság⁶
7. Úri imádság
8. Áldás
9. Ének (ha van mód rá)

A sírnál:

1. Fohász
2. A feltámadás és a keresztyén reménység ígéi⁷
3. Apostoli Hitvallás
4. Ének hantolás vagy urnaelhelyezés közben (ha mód van rá)
5. Áldás

⁴ Protokolium – a gyászoló életútjának ismertetése, illetve a gyászolók rokonsági fok szerinti felsorolása. Helyi szokások szerint változó a helye a temetési liturgiákban. A temetésen résztvevők számának korlátozása miatt ezen a helyen tűnik megfelelőnek. (Lásd még erről az ajánlásokat.) Más szokások szerint az imádságba foglalják bele a gyászolókat.

⁵ „Csak Istennél csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget.

Csak ő az én kősziklám és szabadítóm,
erős váram, nem ingadozom sokáig.
Bízzatok benne mindenkor, ti, népek,
öntsétek ki előtte szíveteket,
Isten a mi oltalmunk!” (Zsolt 62,2-3,9)

Vagy:

„Könyörülj, Istenem könyörülj rajtam,
mert nálad keres oltalmat a lelkem!
Szárnyaid árnyékában keresek oltalmat,
míg elvonul a veszedelem.” (Zsolt 57,2)

Vagy:

„Ó, Isten, te vagy Istenem, hozzád vágyakozom!
Utánad sóvárog lelkem, utánad sóvárog testem,
mint kiszikkadt, kopár, víztelen föld.” (Zsolt 63,2)

Vagy:

„Ha keseregne a szívem, és sajogna a bensőm,
akkor olyan ostoba és tudatlan volnék
veled szemben, mint az állat.

De én mindig veled leszek, mert te fogod jobb kezemet.

Tanácsoddal vezetsz engem,
és végül dicsőségbe fogadsz.

Ha elenyészik is testem és szívem,
szívemnek kősziklája és örökségem
te maradsz, Istenem, örökké! Ámen.” (Zsolt 73, 21-24,26)
(Forrás: Istentiszteleti Rendtartás, 1985, 186.)

⁶ „Mindenható Isten, mennyei Édesatyánk! Kihez mehetnénk gyászunk fájdalomával, aki megvigasztalna bennünket! Örök életnek beszéde van Tenálad, a mi Urunk Jézus Krisztusban. Köszönjük, hogy Őbenne megmutattad szeretetedet: halálra adtad bűneinkért, hogy legyőzze a halált; feltámasztottad, hogy feltámadásunk záloga legyen. Ezzel a hittel és bizalommal helyezük kezvedbe eltávozott testvérünket, akinek hálát adunk az életéért! [...] Atyai kezvedre bízunk elköltözött testvérünk szereteteit: [...] Erősítsd meg őket és erősíts meg mindannyiunkat, hogy a Te erőddel fordulhassunk szembe a halál és a pusztulás erőivel, a Tőled nyert élet szolgálatában az élet fejedelme, a mi Urunk Jézus Krisztus által. Ámen.” (Forrás: Istentiszteleti Rendtartás, 1985, 186.)

⁷ „Ne nyugtalanodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben és higgyetek énbennem! Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra? És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek. [...] Én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, csak általam.” (Jn 14,1-3,6) Ámen.

V. Ajánlások a temetési szolgálatról a járvány miatt bevezetett korlátozások idején

„A holttesteket el kell temetni. A Szentírás azt parancsolja, hogy a hívő testét – amely a Szentlélek temploma, és amint helyesen valljuk, fel fog támadni az utolsó napon – tisztességesen és babonáság nélkül kell eltemetni; de azt is parancsolja, hogy tisztelen emlékezzünk meg mindazokról, akik az Úrban boldogul aludtak el; a hátramaradottaik, vagyis özvegyeik és árváik iránt pedig minden kegyeleti kötelességet teljesítenünk kell. Másféle gondoskodást a halottakról nem tanítunk. Tehát határozottan elítéljük a cinikusokat, akik a halottak testével nem törődnek, és a legnagyobb közönnyel és megvetéssel vetik őket a földbe, az elhunytakról soha egyetlen jó szót nem ejtenek, a hátramaradottakról pedig egyáltalán nem gondoskodnak.” (II. Helvét Hitvallás, XXVI.)

A vírusjárvány és az azzal járó általános, de sajátosan temetői korlátozások nem teszik lehetővé sem a temetés, sem a gyászolók lelkipásztorságának megszokott módjait.

A járvány miatt életbe léptetett biztonsági szabályokra tekintettel az alábbiak figyelembe vételét kérjük.

(1.) A társas kapcsolatok általános korlátozása miatt nem fogadhatjuk személyesen a gyászolók bejelentését hozzátartozójuk elhunytáról. Nem beszélhetjük meg személyesen a temetés körülményeit, a temetési istentisztelet liturgiáját. Mindezt telefonon vagy e-mailes levelezésben, esetleg más digitális kommunikációs eszköz révén tehetjük meg.

Kérjük, hogy a lelkipásztorok tegyék ismertté elérhetőségüket a gyülekezet területén. Ha a lelkészi hivatal telefonszámát adják meg, akkor biztosítsák a telefon melletti ügyeletet. Egyéb megkeresésekre sürgősséggel válaszoljanak. Már a temetés megbeszélésekor is ajánljanak fel későbbi telefonos vagy online beszélgetést a gyászolók vigasztalására, a gyászmun-ka segítésére.

(2.) 65 évesnél idősebb lelkipásztorok helyett fiatalabb (krónikus betegségben nem szenvedő) szolgatársak vállalják el a temetést.

A lelkipásztorok a temetés egész ideje alatt viseljenek védőkesztyűt. Az arcmaszkot csak megszólalásuk idejére vegyék le!

A lelkipásztorok tartsák meg a gyászolóktól a másfél-két méteres vagy nagyobb távolságot, és erre kérik meg a jelenlévő gyászolókat is.

Elköszönéskor tartózkodjanak a részvétnyilvánítás megszokott gesztusaitól (kézfogás, ölelés, csók). Ha szükségesnek látják, erre kérik meg a gyászolókat is.

(3.) A temetési szolgálat a lehető legrövidebb időre korlátozódjék: a ravatalozóban vagy a ravatalozó előtt a szabadban és a sírnál is néhány percre.

Ha csak a sírnál van lehetőség a szertartásra, akkor a ravatalozó előtti és a sírnál végzett liturgiát össze kell vonni, hogy a feltámadás igéi és az Apostoli Hitvallás mindenképpen elhangozzanak!

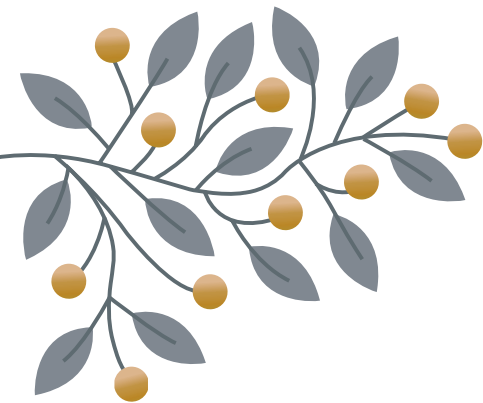
Mindazáltal, a rövid liturgia is megkívánja a két legfontosabb istentiszteleti elemet: az igét és az imádságot. Az ige-hirdetés legyen rövid, néhány mondatos, és az igéhez kapcsolódjon.

Két imádság szükséges: imádság mint válasz a textusra, és könyörgés a gyászoló család vigasztalásáért, valamint az Úri imádság.

Az elhunyt emlékére és a temetés idejére helyi szokás szerint lehet harangozni.

(4.) A korlátozások előidézhetik, hogy az elhunytak temetésén sem a családtagok, sem a lelkipásztor nem vehet részt. Kérjük, hogy ez esetben a lelkipásztor a rendelkezésre álló kommunikációs eszközök révén (telefon, internet) nyújtson lelkipásztori támaszt a gyászolók számára.

Ha a gyászolók nélküli temetés ideje tudott, helyi szokás szerint harangoznak az elhunyt emlékére.

(5.) Ugyanakkor, ha a rendelkezések és a körülmények megengedik, valamint ha a család elfogadja, tartson a lelkipásztor a legszűkebb családi körben templomkerti vigasztaló és emlékező áhítatot a temetésre vonatkozó általános óvintézkedések és rendkívüli szabályok megtartásával (létszámkorlátok, higiéniai rendelkezések stb.).

Ha ez sem lehetséges, a lelkipásztor javasoljon a család számára otthoni

megemlékezést. Jelöljön ki ehhez vigasztaló igéket felolvasásra, és készítsen segítségül imádságokat.

(6.) A gyászolók beleegyezésével készíthető rövid megemlékezés az elhunytáról, amit közzé lehet tenni a gyülekezeti honlapon.

(7.) A vészhelyzet elmúltával tartható a gyülekezetben vagy a sírkertben gyászistentisztelet, amelyen a közösség személyes részvétele mellett emlékeznek meg az elhunytakról és imádkoznak a gyászolók vigasztalásáért.

Budapest, 2020. március 30.

Magyarországi Református Egyház
Zsinatának Elnökségi Tanácsa